

Sammendrag av Friluftsliv- Natur som kilde til helse og livskvalitet, Meld. St. 18 (2015-2016)

Regjeringen vil ta vare på friluftsliv som en levende og sentral del av norsk kulturarv og nasjonale identitet, og som en viktig kilde til høyere livskvalitet og bedre helse for alle.

Mange er for lite fysisk aktive, og dette gir negative utslag i den nasjonale helsetilstanden. En av utfordringene i arbeidet for å styrke folkehelsen er derfor å øke den jevnlige fysiske aktiviteten i befolkningen. Friluftsliv er den vanligste formen for fysisk aktivitet i Norge. Hele 61 prosent oppgir at fysisk aktivitet i naturen og nærmiljøet er den formen for fysisk aktivitet de kunne tenke seg å gjøre mer av i fremtiden. Egenorganisert fysisk aktivitet som friluftsliv når ofte grupper som den organiserte idretten ikke når, og friluftslivsaktiviteter har en jevnere fordeling i deltakelse i befolkningen. Satsing på friluftsliv er derfor sentralt i regjeringens folkehelsearbeid.

Familien spiller en mindre rolle enn tidligere i rekrutteringen til friluftsliv. De frivillige organisasjonene er derfor viktigere enn tidligere for å lære barn og unge friluftsliv, og for å gi dem gode naturopplevelser. Friluftsliv i skole og barnehage er også viktig i denne sammenheng.

Videre skaper utviklingstrekk som økt innvandring, urbanisering og fremveksten av nye friluftslivsformer behov for en gjennomgang av friluftslivspolitikken, for å tilpasse denne til utviklingen i friluftslivet og samfunnet for øvrig.

Hovedmålsettingen i friluftslivspolitikken er at en stor del av befolkningen driver jevnlig med friluftsliv. Regjeringen vil derfor at friluftsliv i nærmiljøet fortsatt skal prioriteres i det offentlige friluftslivsarbeidet. Dette innebærer at friluftsliv i og ved byer og tettsteder skal prioriteres i tilskuddsordninger til friluftsliv, i sikring av friluftslivsområder og i friluftslivsarbeidet ellers. Kulturminner skal synliggjøres og formidles som opplevelsesverdi og motivasjonsfaktor i friluftsliv.

Forenkling av lovverket

Regjeringen vil forenkle friluftslivslovverket, og gjøre det lettere å forholde seg til reglene for ferdsel i utmark. Nye friluftslivsformer og økt bruk av nærfriluftslivsområder kan skape konflikter mellom friluftslivsutøvere. Regjeringen vil stimulere til tilrettelegging og informasjon som konfliktreducerende tiltak, fremfor strengere reguleringer som avgrenser allemannsretten. Satsing på informasjon og opplæring i naturvennlig ferdsel i henhold til allemannsretten vil være det viktigste tiltaket for å unngå konflikter som kan følge av et mer variert friluftsliv og en sterkere urbanisering.

De endringer i lovverket som er foreslått er at friluftslovens ordlyd endres for å åpne for nye friluftslivsformer. Det foreslås at friluftsloven kan gi en generell adgang til ikke-motorisert ferdsel i utmark. Det vil dermed ikke oppstå spørsmål om for eksempel kiting, klatring, bruk

av rulleski eller paragliding er omfattet av ferdselsretten. Adgangen til å sykle i utmark vil også bli utvidet med en slik endring.

I tillegg foreslås det å fjerne restriksjoner på blant annet sykling og riding i en del verneområder, slik at det i utgangspunktet skal være tillatt å sykle på eksisterende veier, stier og kjørespor i nasjonalparkene og i landskapsvernområdene. Det foreslås derfor å endre verneforskriftene i tråd med dette. Endringene vil medføre at sykling som et utgangspunkt blir tillatt i store områder hvor det i dag er forbudt.

Landbruk

I meldingen framheves landbrukets særskilte rolle som forvaltere av skog, utmark, jordbrukets kulturlandskap og landbruksveier. For å sikre et godt tilbud for friluftsliv, samtidig som næringens interesser ivaretas, er det viktig at landbrukets organisasjoner tas med i prosesser om friluftsliv. Den enkelte grunneier skal ha innflytelse på tiltak som berører egen eiendom.

Grøntområder i og ved byer og tettsteder

Meldingen understreker viktigheten av å ivareta og videreutvikle grønnstrukturer i byer og tettsteder. Dette innebærer blant annet at slike områder skal prioriteres for statlig sikring.

Ved planlegging er det faglige holdepunkter for å legge til rette for at det er mindre enn 500 meter fra den enkeltes bolig til nærmeste allment tilgjengelige grøntområde/friområde eller sammenhengende sti-/turveinett. Regjeringen vil oppfordre alle kommuner til å utarbeide grønnstrukturplaner for sine byer og tettsteder.

Forvaltningen er markaområdene byr på en rekke utfordringer, på grunn av mange motstridende interesser. Regjeringen vil stimulere til dialog og holdningsskapende arbeid for å hindre konflikter og for å ivareta naturgrunnlag og opplevelsesverdier. Regjeringen vil oppfordre kommunene til å markere langsiktige utbyggingsgrenser mot markaområdene, ved bruk av hensynssoner. Mangfoldet av ønsker og behov gjør at markaområder bør tilrettelegges ulikt, ved bruk av sonering. Sonering innebærer inndeling i delområder med ulike formål, for eksempel med ulik grad av tilrettelegging. Regjeringen vil oppfordre kommunene til i større grad å bruke sonering i arealplanleggingen.

Prosjektet Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder skal videreføres og videreutvikles.

Det skal vurderes om Skjærgårdstjenestens oppgaver kan utvides innenfor gjeldende driftsområder.

Regjeringen vil utarbeide en veiledning om helhetlig planlegging i sjøområdene, og vil oppfordre kommunene til å kartlegge tilgjengeligheten og fjerne ulovlige stengsler i strandsonen.

Fritidsboliger

Det skal legges til rette for en bærekraftig politikk for fritidsboliger, der fritidsboligene lokaliseres og utformes slik at hensyn til allment friluftsliv, landskap, estetikk, energibruk, kulturminner og naturmangfold ivaretas, og der landskapsanalyser danner grunnlag for planene. Regjeringen vil oppfordre fylkeskommuner med fjellområder med stort utbyggingspress om å utarbeide regionale planer som sikrer ivaretagelse av større naturområder for friluftsliv i fjellområdene.

Regjeringen vil videre bedre veiledningen om helhetlig planlegging i fjellområdene, der utarbeidelse av en statlig planretningslinje for deler av fjellområdene kan være en aktuell modell.

Skoler og barnehager

Skoler og barnehager spiller en viktig rolle i rekrutteringsarbeidet til friluftsliv, i tillegg til friluftslivsorganisasjoner og interkommunale friluftsråd. Temaene friluftsliv og bruk av naturen og nærmiljøet som læringsarena er innarbeidet i virksomheten til barnehager og skoler, og i barnehagelærerutdanningen og i lærerutdanningen. Viktigheten av grønne utearealer ved skoler og barnehager vektlegges, og skoler oppfordres til å være bevisst på å bruke grønne områder som egner seg til friluftsliv og som læringsarena.

Helse

Regjeringen vil at natur og friluftsliv brukes enda mer i det helsefremmende og forebyggende helsearbeidet. Dette betyr blant annet at friluftsliv inkluderes i tilbudet til frisklivssentralene og at kommuner og frivillige organisasjoner og friluftsråd samarbeider om å rekruttere lite fysisk aktive til deltakelse i friluftsliv.

Regjeringen vil videre oppfordre sykehus og andre behandlingsinstitusjoner til å bruke naturen og friluftslivsaktiviteter som en del av behandlingen. Kommunene oppfordres til å vektlegge nærhet til attraktive uteområder ved lokalisering av alders- og sykehjem.

Friluftaktiviteter i nærmiljøet og friluftaktiviteter rettet mot barn og unge foreslås prioritert i tilskuddsordningene. Regjeringen vil innenfor gjeldende tilskuddsordninger også bidra til utvikling av tiltak som kan rekruttere personer med innvandrerbakgrunn til friluftsliv.

Det foreslås at det legges til rette for gjennomføring av et nytt friluftslivets år i 2025.

Jakt og høsting

Meldingen behandler videre hvordan staten kan legge til rette for økt aktivitet og rekruttering til høstingsaktiviteter som jakt, fiske og bær- og sopplukking. Blant annet foreslås høstingsaktiviteter prioritert i tilskuddsordningene og prosjektet Fiskesprell skal utvikles og videreføres. Meldingen drøfter hvordan staten som grunneier på store områder kan legge til rette for jakt og fiske, ikke minst i form av opplæringsjakt og tilbud til førstegangs storviltjegere på statsgrunn. Regjeringen vil også arbeide for å øke samarbeidet mellom grunneiere, med formål å bedre tilgangen til jakt og fiske for allmennheten på deres eiendommer.

Naturbasert reiseliv

Det er et nært forhold mellom friluftsliv og verdiskaping basert på natur- og kulturarven. Naturbasert reiseliv dekker den økte etterspørselen etter guiding, kurs og opplevelsestilbud i naturen. Interessen for friluftsliv både i Norge og blant utenlandske turister er en viktig forutsetning for mange turistbedrifter. Aktører innenfor naturbasert reiseliv bidrar mange steder til et bedret friluftslivstilbud for allmennheten, for eksempel til oppkjøring av skiløyper og til merking og opparbeiding av ferdselsårer. Regjeringen vil prioritere bedre tilrettelegging for friluftsliv i nasjonalparkene, også for å ivareta reiselivet og verneverdiene. Hver nasjonalpark skal ha utarbeidet besøksstrategier innen 2020, ny merkevare- og kommunikasjonsstrategi for nasjonalparkene skal implementeres, og skilting og øvrig tilrettelegging skal forbedres. Det vil videre satses på kunnskapsformidling gjennom naturinformasjonssentrene, både om natur og historisk bruk av natur.

Samarbeid

Regjeringen vil videreføre og utvikle sektorsamarbeidet på statlig nivå innenfor arbeidet med helsefremmende nærmiljøer. Det understrekes at et godt samarbeid mellom det offentlige og de frivillige organisasjonene/interkommunale friluftsrådene er viktig for å nå de nasjonale målsetningene i friluftslivsarbeidet, og regjeringen bidrar til at disse har gode rammebetingelser. Regjeringen ønsker at flest mulig kommuner er med i et interkommunalt friluftsråd.

